Ч. 103 (10.780). Львів, четвер 13. травня 19 6. Pocztowa opłata zapłacono ryczałtem. Рік XLIV.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО ПЕРЕДПОЛУДНЕМ

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10. II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло", Львів.
Гол. Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно: в краю 4·50 зол.
За границею: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зл., Німеччині 7·50 зл., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 15 лей, Болгарії 7·50 зл., Австрії 7·50 зл. — Зміна адреси 1 зол.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 20 сот.

Реорганізація Ради Ліґи Націй.

Женева, 11. травня 1926.

В комісії розглянення справи реорганізації Ради Союза Народів предст. Бельгії Де Брусер вказав, що завданням комісії є не перетворення Ради, а розвязка теперішньої крізи. Бесідник є проти збільшення теперішньої скількости постійних місць у Раді, а є за збільшенням непостійних з 6 до 8. Дел. Чехословаччини Бевєрка годиться на кожде рішення згідне з демокр. принціпами. Предст. Німеччини фон Геш заявив, що Німеччина мусить задержати резерву, але це не є її desinteressement. Дел. Еспанії Палясіос заявився за збільшенням постійних місць. Бонкур доказував конечність збільшення непостійних місць. Матсуда предст. Японії вказував на небезпеку, яка може повстати з довнення або поправлення пакту Союза. Комісія мусить іти по лінії найменших змін пакту. Заявився за однодушністю ухвал Ради і проти надавання Раді характеру наддержави. Дел. Швеції в Сєберг заявився проти збільшення постійних місць висловився за вдержанням status quo щодо числа членів Ради і за чергою обіймання непостійних місць. Дел. Бразилії Монтарайор вказував, що правне рівноуправлення народів у С. Н. і Раді було все принціпом становища півд. і центр. Америки, які жаліли, що робиться ріжниці між постійними і непостійними членами. На жаль дел. Уругваю відступив від того становища лат. Америки. Заявляється за однодушністю ухвал Ради. Виступає проти погляду, начеб збільшення Ради могло ослабити авторітет Ради. Предст. Польщі Сокаль говорив, що треба, щоби члени Ради були представниками моральної сили, а не військової й економічної. Місце в Раді не є привілеєм, а відповідальністю.

В обороні народнього майна.

Велике віче Українців м. Львова.

Велику салю Тов-а ім. Лисенка заповнили у вівторок вечером непроглядні маси. Знавці обчислювали кількість вічевиків на 2.500.

Точно в 7-ій год. веч. відкрив віче голова Народньої Організації Українців м. Львова п. Іван Ліщинський. Головою віча вибрано д-ра Михайла Волошина, заст. голови пп. Мих. Стефанівського і Вас. Конюха, а на секретарів покликав п. голова пп. Ів. Зеліака і Кулинича. Польську владу заступали радник поліції п. Вагнер і надк. п. Бехметюк. Представник влади п. Вагнер звернувся до голови віча з письменною заявою, що польський уряд не дав дозволу на продажу якоїнебудь частини майна „Нар. Дому".

До голосу прийшов витаний грімкими оплесками референт д-р Кость Левицький. В своїй ясній, короткій, але вичерпуючій промові шан. референт представив історію „Нар. Дому", всі заходи і перипетії, звязані з цею установою. Початок цеї установи сягає 1848 р., коли то підчас бомбардування Львова згоріли будинки давньої академії з бібліотекою (перебудованою з костела Тринітаріїв). Головна Руська Рада під проводом сходярха о. М. Кузємського звернулася до австрійського уряду з домаганням відступити ґрунт, на якому стояли знищені пожежею будинки, під будову національно-культурної установи і другої міської церкви у Львові. Австр. правління сповнило це домагання. На основі акту даровизни 1849 р. дня 18. жовтня 1851 р. віддано згаданий ґрунт українському населенню м. Львова і заложено вуголний камінь під будову „Нар. Дому" і другої міської церкви. Для здійснення цього завдання покликано до часу уконституування фондації Адміністраційну Комісію під проводом о. Мих. Кузємського, о. Йосифа Кульчицького і о. Льва Трещаківського, яка мала управляти „Нар. Домом" і збирати жертви на його будову. Та фондація не була призначена для якоїсь групи людей, лише для всього українського народу. Всенародними складками Адм. Комісія вибудувала „Нар. Дім", а з дальших датків і доходів „Нар. Дому" побільшено його майно. Одначе „Нар. Дім" все ще був неуконституованою фондацією, не було правної особи, власника того народнього майна. Тому о. Йосиф Кульчицький, Вас. Ковальський і о. Онуфрій Лепкий постановили заснувати установу, яка перейняла б на себе майно неуконституованої фондації. З тією метою внесено до Нам. намісн. статути тов. Руський Інститут „Нар. Дім". В р. 1869 намісництво приняло ці статути до відома під умовою, що ними не будуть нарушені права і добро українського населення міста Львова. Управ. Совіт (Рада) новозаснованої установи виконав в р. 1906 будову другої міської церкви. Одначе той Совіт захопили ріжними способами люде, які все більше зривали з традиціями галицького народнього відродження, а вкінці відкрито виступили проти українських культурних змагань. Може ця народня власність була би й прилипла при москвофільській кліці, як би у 80-тих рр. мин. століття не прийшло було до регуляції міської табулі. Виявилося, що право власности ґрунтів, на яких побудовано „Нар. Дім", все ще було заінтабульоване на „Studienfond"". Тоді то до цих ґрунтів зголосилося трьох претендентів: 1) Інститут „Нар. Дім", 2) Громада м. Львова в імени львівських „Русинів" і 3) українське населення м. Львова через свою умандатовану національну репрезентацію. З приводу неуконституованої фондації „Нар. Дім" розпочався спір адміністраційний, політичний і судовий, що тривав повних 30 літ (1893—1912). Вкінці австр. Адмін. Трибунал признав, що власником „Нар. Дому" є фондація „Нар. Дому" (себ-то українське населення), а не Інститут „Нар. Дім".

Виходячи з цього заложення адмін. влада в особах намісників Бобжинського і Коритовського змагала до створення Кураторії фондації з Українців і русофілів, але до цього не прийшло. Аж коли в р. 1915 більшість русофільського Упр. Совіта потягла за відступаючою російською армією, австр. правління розвязало Інститут „Нар. Дім" і 8. січня 1918 покликало до управи майном „Нар. Дому" Кураторію з 12-ти представників українських центральних освітно-культурних установ. Завданням Кураторії було неуконституовану фондацію перетворити в правну особу, репрезентуючу українське населення. Та польська влада розвязала Кураторію і почала встановляти комісарів, які не репрезентують волі народу і українського населення м. Львова.

В останньому часі польська влада призначила комісарем Льва Черкавського, якого наміри і вчинки викликують глибоке затривоження серед українського населення, що дорожить своєю нац.-культурною установою. В справі „Нар. Дому" висуваються під теперішню пору дві квестії: 1) це усунення Кураторії і призначення комісарів, 2) господарка ком. Л. Черкавського. Польські політики, нехтуючи волю українського народу, коштом фондації роблять подарунки одній або другій групі москвофілів, уживаючи народнього майна на підпольну політику.

Господарка теперішнього комісаря, як доказує летючка, видана його „прихильниками", зводиться до розтрати народнього майна. Тут були заперечення (алюзія до заяви представника влади!), але фактом є, що приготування робляться і ми не хочемо бути поставлені перед факт довершений. Під покришкою ремонту будинку „Нар. Дому", а в дійсности на видавання двох газет, розтрачується народнє майно, хоча на ремонт попередній комісар Іван Са: Лісковацький лишив потрібні гроші. Проти цього мусимо застерегтися і перестерегти фондаційну владу перед такою „політикою", а навпаки мусимо вимагати, щоби народнє майно, яке по своєму призначенні має служити українському народові, віддано в руки представників українського населення (гучні оплески). Мусимо розпочати доцільну акцію в напрямі унормування справи „Нар. Дому". За Львовом мусить піднестися голос цілого краю.

На основі виголошеної промови шан. Референт ставить резолюції, в яких стверджується, що власником фондації „Нар. Дому" є український народ, вказується на призначення того майна, протестується проти всякого посягання на його цілість, а зокрема проти наміреної продажі фондаційної продажі фондаційної реальности при вул. Зибликевича, перестерігається фондаційну владу перед її „політикою" в справі „Нар. Дому" і висловлюються домагання усунення ком. Черкавського та покликання кураторії, зложеної з представників українських національно-культурних установ.

Опісля в короткій промові зазначив п. Ів. Ліщинський, що Нар. Організація Українців м. Львова висилала делегацію до ком. Черкавського, щоби справдити курсуючі поголоски. Він заявив, що справді хоче продати будинок і церкву при вул. Зибликевича, тільки не чужим. За церкву і реальність жадає 70.000 дол. Очевидно, Українці в теперішньому часі не розпоряджають такою сумою, а зрештою хіба не будуть купувати свого власного майна (ворожі оклики і вигуки „ганьба" на адресу Л. Черкавського). На внесення радн. Ол. Барвінського поставлені резолюції принято одноголосно.

З черги приходить до голосу, витаний бурею оплесків о. прал. Леонтій Куницький. Він зазначив, що Поляки повторюють тепер політику нам. Потоцького, думаючи, що ми зовсім ослабли. Але український нарід нікому не дозволить зневажати себе. Нинішнє віче не є зібранням проти якогось там Черкавського. Ми зібралися, щоби засвідчити, що політика тієї влади є для українського народу новою раною до давніших, ще незагоєних ран. Черкавський повинен негайно відійти, звідки прийшов (Вигуки: ганьба Черкавському!) Нині ми заявляємо всім, що не вступимося. Не вступимося ні з нашої землі, ні з нашого дому, ні з нашої церкви, ані не поступимося нашим правом.

Поки-щобесідник пропонує вислати делєгацію до воєводи з домаганням авторітетного зобовязання, що не дасть дозволу на продажу фондаційного майна.

Старенький о. рад. Олекс. Стефанович в своїй промові подає історію інституту СС. Василіянок і церкви та вказує на вагу злочину Черкавського, який поступає як зрадник і Юда.

Опісля п. Кость Личківський вказує на потребу вибрати постійний Комітет для оборони фондаційного майна й справи „Нар. Дому", до якого слід покликати:

Рад. Ол. Барвінського, о. прал. Т. Войнаровського, проф. М. Галущинського, д-ра К. Левицького, Ів. Ліщинського, К. Малицьку, Гр. Микитея, проф. Ом. Терлецького, д-ра Ст. Федака і ред. Ф. Федорцева.

Резолюцію і пропонований склад комітету ухвалено.

Вкінці промовив ще п. Аґ. Добрянський, вказуючи на шкідливу роботу відроджуваних владою москвофілів, після чого голова віча д-р М. Волошин короткою промовою закрив це імпозантне зібрання.

В салі залунав український народній гимн „Ще не вмерла", опісля „Не пора", „Ми гайдамаки" і стрілецькі пісні. Зі співом „О, честь вам кацапські лайдаки" вічевики вийшли на вулицю. Самочинно сформувався демонстраційний похід, який серед співів повернув на вул. Коперника. Недалеко семинарійної церкви заступив йому дорогу відділ поліції. Прийшло до сутичок між демонстрантами і поліцією, яка грубо поводилася з маніфестантами. Непропущені поліційним кордоном, демонстранти вернули в гору вул. Коперника, прямуючи окружною дорогою на вул. Зибликевича.

Біржа.

Гроші.

На львівській приватній біржі доляри americk. 10·30—10·32, доляри канад. 10·20—10·22, корони чеські 0·26·00—0·26·50, корони австрійські 0·00·00—0·00·00, франки французькі 0·31·00—0·31·50, франки швайцарські 1·72—1·75, фунти штерл. 46·50—47·00.

Золото: 20 корон 39·50—40·50, 20 франків 37·00—37·50, 20 марок 45·00—46·00, 10 рублів 54·00—54·50.

Срібло: Корона австрійська 0·70—0·75, 5 корон австрійських 3·80—4·00, фльорени австрійські 1·90—2·00, рублі 3·00—3·20 копійки за рубель 1·50—1·60.

Перманентна кріза.

Львів, 12. травня 1926.

Habemus papam! Польща, а з нею і всі народи, сковані обручем сучасних польських границь — мають новий кабінет, уряд суспільної й політичної реакції. А на його чолі всемогучо-диктаторський В. Вітос. „Chłop polegał jest i będzie!" — може сказати про себе б. злидар, а сьогодня хлоп-дідич, вже втретє захоплюючи владу в свої руки (перший раз в р. 1920, другий раз на основі „лянцкоронського пакту" в р. 1923 і третій раз в р. 1926) і в умовах польського псевдоконституційного життя стаючи дійсним абсолютним володарем.

Серед бурунів і підводних скель, по яких з трудноіщами сунеться польський державний корабель, серед війни всіх проти всіх, серед розвалу державного життя і загину польського конституціоналізму, серед фінансової скрути й економічної руїни та наростання радикальних настроїв в громадянстві, — до влади приходить уряд найчорнішої реакції. Монархістично-реакційні християнські націоналісти (в числі 19) з шовіністичним „Звйонзком людово-народовим" (в числі 101), єднаються з куркулівським „Пястом" (в числі 53), велико-промисловою християнською демократією (41) і нар. партією робітничою (18): разом отже новий уряд розпоряджатиме 232 голосами на 444, маючи забезпечену більшість на соймовій арені. Ту більшість без сумніву підтримають своїми голосами створені „Пястом" і для кожного уряду призначені „хлібоїди" (5) та католицько людові (група пос. Матакевича в числі 6). Не виключене, що зручному Вітосові вдасться договоритися також з Жидами, про що він нераз згадував в останньому часі.

Таким чином більшість для нового уряду вповні запевнена на якийсь час. Але чи математичний рахунок, чи голі цифри є все реальними, чи вони рішають про тривкість цього нового видання катастрофального Хієно-Пяста? Мабуть, що ні.

Навіть поверховий обсерватор польської дійсности бачить, що цифра 232, а навіть 277 (з „хлібоїдами", Матакевичем і навіть Жидами), що соймова більшість, навіть найтісніше спосна, не покривається з такоюж більшістю в громадянстві. Коли теперішнє відношення сил на парляментарній арені менше-більше є ідентичне з таким же відношенням з 1922 р., коли там непомітно поважніших змін, то в громадянстві наступили глибокі пересунення і різка зміна настроїв, в напрямі недовіря до кермуючих чинників, в напрямі суспільної радикалізації. Створений уряд є антитезою сьогочасного громадянства і в тому його велика слабість і хиткість.

Тому з повним правом приходиться говорити про перманентну крізу, якої не припинює й повстання уряду, опертого на математичній більшости. Становище непольських народів — за винятком Жидів — не змінилося від 1922 р. у відношенні до всіх польських урядів і репрезентованої ними державної ідеї. Тим більше не змінилося воно у відношенні до уряду суспільно-політичної реакції. Серед найчисленнішої в Польщі селянської верстви й се-

їм тягар, собі життя. На протязі 8 місяців вязниці він займеться обрахунком, чи перерахувавши втрату часу на долярі, інтерес виплатився. — Парубок села Липин, Любачівського повіту, Степан Мах, убив сокирою свого вітчима Галушака, внаслідок родинних сварок і сам зголосився до окружної жандармерії.

— **З великоміського багна.** У львівськім карнім суді судили вчора двох звироднілих типів, 20-літнього візника Нича і 40-літнього залізничного грубника, Капцюка, обох за насилування нелітних. Перший, що передав недугу 5-літній дівчинці, дістав усього 8 місяців вязниці. Коли тут маємо до діла зі злочинцями з уродження, з унаслідженими неморальними нахилами, вязниця не в силі їх направити: їх треба би більше лічити як карати; коли вийдуть на волю поширюватимуть дальї гангрену.

— **Хабарництво.** Проти теперішнього урядовця станиславівського воєвідства, Глубовського, ведеться слідство за хабарництво, з часів коли він був секретарем старости у Рогатині. Входив він у „ділья" з рогатинським... фризієром, від якого брав ріжні гроші, як каже, на „переховок".

— **Число населення в Зєдинених Державах.** Статистичне бюро в Вашингтоні подає відомости про скількість населення в Зєдинених Державах з кінцем 1925 р. З кінцем 1925 р. було там 135 міліонів 810 тисяч душ населення. Ця цифра значно перевищає стан з попередніх літ. Число народжень зістало таке саме як у попередніх літах, але за те зменшилася смертельність. Завдяки високо розвиненій гігієні і санітарії горожане Зєдинених Держав почали довше жити.

— **Ремісничим термінаторам під увагу.** Подаю до відома всім учеником термінаторам, що були на кількатижневім курсі в школі св. Анни у Львові, щоби старались як найскорше визволитись на челядників, бо цей курс був виїмковим і свідоцтво одержане на цім курсі за кільканадцять днів стратить свою вартість. — Танчаковський Йосиф.

— **Друкарська похибка.** У числі нашого часопису з дня 11. березня, під статтею „Зі спорту" видруковано підпис замісць „Гнатів" —„Штатів".

— **„Свобода"** ч. 18 містить: Що диктує здоровий розум? Народовольські баламути. Москва проти українізації. До великого діла! В роковини смерти Франка. З партійної організації. Помста, оповідання Г. Михалюка. Чи схаменуться? Із Закарпатської України. Розбудова сільських кооператив. На чім можемо шадити? Радянська Україна. До світла, до просвіти! Лист з Бразилії. До чого здатні москвофіли? Що чувати у світі. Новий політичний процес. Податки в натурі. Як робиться революція на селі? Новинки. На фонд „Свободи". Нові книжки й видання. Господарські ради. Дописи з краю. Гадки. Не розсмакував.

— **З кіна.** У кіні „Лев" премієра з вибранцем фільмової публики Рудольфом Валєнтіно, п. з. „Той, за яким шаліють жінки". У кіні „Коперник" нова фільма п. з. „Люксусові жінки", з великоміського життя, з Лі Паррі, в заголовній ролі.

— **Зїзд Товаришів Богословів** всіх трьох Епархій з 1906 р. відбудеться в понеділок 17. травня (мая) ц. р. в духовнім Семинари в Перемишли. Консекрація 16. V. о. Цурдела, о. Деревянка, о. Мариновича. 1705 1—1

— **„Маскарада" (I серія Вертепу наших днів)** Галактіона Чіпки і Леле з новими дільками, текстами і постановкою йде в останній раз у Львові в середу, дня 12. травня ц. р. 1712а) 1-1

Памятаймо: Рідна Школа — це народня фортеця, це певний захист в добі лихоліття!

Дописи.

Сокаль. (*Шевченківські свята*). Шістьдесятьпяті роковини смерти Т. Шевченка вшанувало українське громадянство Сокаля святочним концертом, який відбувся дня 14 квітня 1926. Концерт почався „Заповітом", який відспівав хор місцевого „Бояна" під управою адвоката д-ра Б. Чайківського. Відтак виголосив о. д-р Вергун поважну святочну промову, яка причинилася значно до піднесення настрою серед зібраного громадянства. Хор „Бояна" виконав між иншим кантату Ярославенка „На смерть Т. Шевченка", а в другій частині програми Ніщинського „Вечерниці" і Лисенка „Туман хвилями лягає". Хорові продукції вийшли бездоганно. Деклямували зовсім удачно п. Корикора „Псалом ч. 45" і п. Іванець „Молитви". До оживлення концерту причинилися значно продукції бандуриста Придніпрянця п. Мисевича, який відспівав між иншим і думу про смерть Т. Шевченка.

На цьому місці слід згадати безкорисну і повну посвяти працю д-ра Б. Чайківського, котрий головно причинився до влаштування й удачного переведення концерту. Недавно влаштував „Боян" також „Вечір української народньої пісні" на котрому виконання деяких точок нагадувало відомий хор Д. Котка. Кількамісячна праця дірігента не пішла на марно, але причинилася до оживлення культурного руху в Сокалі. Має вона великий вплив на національне освідомлення сокальських міщан, бо ніщо так не скріплює і не підносить на дусі, як краса рідної пісні.

Також і сокальські школи, хоч і з польською викладовою мовою, не поминули Шевченківських роковин мовчанкою. Дня 14. березня ц. р. влаштувала молодь держ. учительської мужеської семинарії святочний поранок, в якого програму входили: вступне слово виголошене учеником, дві деклямації, реферат ученика про Шевченка як учителя народу, продукції хору й орхестри. Найбільше подобалися хорові точки, в чому головна заслуга дірігента ученика Ол. Гнатюка. Поранок зробив на учасників незвичайно гарне враження.

Дня 21. березня ц. р. святкували память незабутнього Кобзаря учениці приватної жіночої семинарії. Крім гарно виголошеної промови учениці, вибивалися хорові продукції і незвичайно вдачна деклямація „До Основяненка". Свято закінчилося відспіванням „Заповіту", живим образом і гарно обдуманою промовою проф. Гудима, що навязуючи до слів Великого Поета, взивав молодь до бережения тих високих ідеалів, які були йому так дорогі.

По довшій перерві знов помянула память Шевченка і сокальська державна гімназія. Завдяки добрій волі і щирій праці одиниць удалося відновити серед дуже тяжких і несприятливих відносин стару, гарну традицію. Поранок відбувся дня 11. IV. ц. р. в гімнастичній салі гімназії в присутности молоді місцевих шкіл. В склад програми входили: вступне слово (виголошене учеником на домагання директора гімназії на жаль по польськи!), мужеський хор, що відспівав пісні Вербицького, Леонтовича і Кошиця, дві деклямації, скрипкове сольо в супроводі фортепяну, „Заповіт" і закінчення виголошене аранжером свята, проф. ст. Шахом. При тій нагоді треба звернути увагу на несовісність якогось дописувача „Нового Часу" (ч. 28 з 22 IV. ц. р.), який напав в некультурний спосіб на проф. Шаха за те, що вступне слово виголошено на цім концерті по польськи, так немов би причиною того був проф. Шах. Так само накинувся тойже дописувач і на закінчення проф. Шаха при чому, послугуючися неправдивими закидами, обкинув його лайкою і болотом за його енергічну та послідовну працю, за яку належиться йому лише признання. В цей спосіб можна лише людину охочу до праці відтягнути від участи в суспільному життю. Будучи учасником усіх тих концертів і бачучи одушевлення як серед міщанства так і серед шкільної молоді, смію висказати свою думку, що пропаганда ширена деякими одиницями проти Шевченківських свят в середніх школах, є для виховання будучих поколінь, головно на провінції, дуже шкідлива. *Учасник.*

Український Громадський Видавничий Фонд у Празі.

Видавничий рух. — Цензура в Румунії і Радянській Україні.

В кінці квітня в Празі відбулися другі річні звітні збори Видавничої Ради Українського Громадського Видавничого Фонду. Перша книжка Фонду вийшла у вересні 1924 р. Досі вийшло вже 24 книжок з таких царин знання: математика, техніка, природознавство, медицина, педагогіка, фільософія, всесвітня історія, кооперація, статистика, сільське господарство, український театр, мистецтво, красне письменство — разом 52.000 примірників, 5.208 сторінок, на номінальну суму понад 75.000 долярів амер.

Останніми вийшли: Збірник творів Гр. Чупринки та Д. Щербаківський — Українське мистецтво, т. II., з текстом французьким і українським.

Закінчуються друком і вийдуть до половини травня дальші дві книжки: В. Гармашів — Шкільна гігієна та В. Січинський — Архітектура староківвської доби.

Далі в друку такі видання: 1) Л. Білецький — Основи української літературнонаукової критики. 2) Л. Грабина — Геодезія. 3) Л. Фролов — Цукроварство. 4) Ф. Вовк — Антропольогічні та етнографічні особливости українського народу. 5) Ф. Барт — Основні части машин (бібліотека типу Гешен, з нім. мови впорядкував інж. С. Рандик). 6) Р. Кахникевич — Збірник задач з науки про міцність та пружність матеріялів. 7) М. Туган-Барановський — Політична економія, короткий популярний курс (друк. фундації Сел. Спілки).

Багато нових видань готується до друку. При фонді істнує ряд окремих фундацій: 1) ім. Гр. Чупринки. 2) Української Селянської Спілки в ЧСР. 3) Українського Інституту Громадознавства в Празі. 4) Українського Педагогічного Інституту ім. М. Драгоманова в Празі. 5) Українського Університету в Празі. 6) ім. М. Драгоманова.

Всіх членів фонду 103, в тім числі 75 окремих осіб і 28 установ і організацій, серед останніх такі: Український Педагогічний Інститут ім. Драгоманова в Празі, Український Інститут Громадознавства в Празі, Український Університет в Празі, Громада Кубанців у ЧСР, Українська Селянська Спілка в ЧСР, Український Комітет в ЧСР, Т-во „Українська Хата" в Празі, Українське Т-во Пластичного Мистецтва в Празі, Жіночий Союз в Празі, Український Клюб у Женеві, Центральний Союз Українського Студентства, Академічна Громада студентів Української Господарської Академії в Подєбрадах, Громада Студентів-Емігрантів з Вел. України, Студентська Громада Українського Педагогічного Інституту в Празі, Українська Студентська Спілка в Брні, Українська Академічна Громада в Брні, Видавниче Т-во при Українській Госп. Академії в Подєбрадах, В-во „Український Студент", В-во „Дзвін", В-во „Чорномор", В-во „Нова Україна", В-во „Вільна Спілка", Т-во ім. І. Франка в Америці 24 віддія „Оборони України", 21 і 33 відділи „Оборони України" в Америці, книгарня „Січовий Базар" у Ню Йорку, В-во Української Молоді, Т-во допомоги Збігцям з України, Каліш.

Членів з повним голосом (хто вніс всю вкладку 1000—30 дол. ам.) 52 з дорадчим (хто вніс не менше 300 кч.)—15 та початкових (менше 300 кч.).

Від нового року фонд перетворився на кооперативне товариство.

* * *

Український Громадський Видавничий Фонд у Празі одержав з пошти назад 4 рекомендованих опаски, висланих 9. травня 1926 р. у Чернівці на Буковині редакціям українських часописів: 1) „Земля", 2) „Рідний Край", 3) „Боротьба", 4) „Хліборобське Слово". В кожній посилці було по одному примірнику книжки Т. Масарик —Добірні думки ювилейне видання Українського Гром. Комітету в ЧСР). На кожній пачці румунська цензура поставила штемпель: Retour. Distribution defendue. (Назад. Заборонено поширювати).

4. травня ц. р. Український Громадський Видавничий Фонд у Празі одержав рекомендовану опаску, вислану 6. квітня 1926 р. до Харкова на адресу Центрального Торговельного Відділу Державного Видавництва України з зразками — по одному примірнику—нових видань Фонду: М. Чайковський—Альгебра, Акад. А. Старков —Загальна біольогія. На посилці поставили в Харкові такі печатки: 1. (ляком): „Харковская Таможня н-р 2 для почтовых посылок". 2) „Retour. Non admis". (Назад. Не допущено) і напис: Обратно за границу".

Раніше та сама харківська митниця з тим самим написом і печатками вернула 12 рекомандованих опасок, висланих на адресу державної радянської установи на замовлення директора-комуніста, з такими книжками (по одному примірн.): І. Франко—Основи суспільности, І. Франко — Захар Беркут, Яцків — Танець тіней, Левицький—Над Чорним морем, Крушельницький — Рубають ліс, Лепкий—Писання, Кобилянська — Царівна, Єфремов — Карпенко-Карий, Дмитро Дорошенко — Панталеймон Куліш та Микола Костомарів.

ОПОВІСТКИ.

Український Наддніпрянський Хор під управою Дм. Котка.
Четвер 13.V. Сколе.
Пятниця 14.V. Долина.
Субота 15.V. Долина.
Неділя 16.V. Калуш.
Понеділок 17.V. Станиславів.
Вівторок 18.V. Станиславів.
Початок о год. 8·30 вечером. Ціни скрізь знижені. 1659 8—?

Пригадуємо, що Загальні Збори Товариства взаїмних обезпечень „Дністер" відбудуться в четвер, 13. ц. м. о год. 10. рано у власній салі при вул. Руській ч. 20.
1708 1—1

Середа, дня 12. травня ц. р. в салі Лисенка третій і останній раз у Львові „Маскарада" II. серія „Вертепу наших днів". Зміна дільок, текстів і постановки. Початок о 8-ій, кінець о 10-ій год.
1712 1—2

За редакцію відповідає Василь Мудрий. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло" Львів, Ринок ч. 10.

Французькі роялісти.

Відень 10. травня.

З Парижа повідомляють, що з нагоди свята в честь Жанни д' Арк прийшло до сутичок між роялістами і респ. студентами. В часі походу більший гурт роялістів кидав оклики проти республики, домагаючись реституції монархії. Проти роялістів виступили республиканські студенти. Поліції не вдалося завести порядку, тому вжила зброї. З обох боків лекше або тяжше ранено до сто людей, арештовано 200.

Орґанізаційно-політичний рух.

Довірочна нарада УНДО. в Жовкві.

В середу, дня 5. травня в годині 3-тій по полудні відбулася довірочна нарада делегатів Українського Національно-Демократичного Обєднання Жовківського повіту. З огляду на лиху погоду і непрохідимі болота явилося тільки 32 делегатів. Проводив нарадою адв. д-р Михайлівський Теодор, секретарював адв. д-р Романків Іван.

Реферат про політичне положення українського народу, про програму й орґанізацію Обєднання виголосив головний секретар Обєднання Володимир Целевич.

По рефераті вивязалася довша дискусія, в якій забирали голос д-р Романків, д-р Михайлівський, міщанин Сало і кількох селян. Зокрема д-р Романків представив вичерпуючо політичне положення повіту. Рішено покищо вибрати повітовий ініціятивний комітет, який має скликати Повітовий Народний Зїзд і велике політичне віче. В склад Комітету увійшли: о. Володимир Утриско, декан зі Скваряви нової, д-р Михайлівський Теодор, д-р Романків Іван, сел. Рудник Андрій з Липник, міщанин Сало Кость зі Жовкви, сел. Бойко Микола з Боянця, сел. Лозинський Михайло з Куликова, сел. Гриць Мариняк зі Скваряви старої і о. Банах Теодор з Глинська. Наради закінчив короткою промовою з візванням до енерґійної політичної праці голова д-р Михайлівський.

Розконспіровані конспіранти.

„Поґотове Патріотуф Польскіх" перед судом.

В дальшому ході розправи переслухували молодих членів П. П. П., що творили т. зв. юнацький відділ. В 1923 р. мали вони по 14—16 літ. Тепер деякі з них уже студентами, а деякі ще в середніх школах. Тих дітей взяли до орґанізації, виголошували до них патріотичні промови, а в костелах патріотичні проповіди і відбирали від них присягу звичайно в підземній частині костелу Всіх Святих, в костелі на Вавелі, або в костелі ОО. Бернардинів. Складали зізнання також у характері свідків і бувші члени П. П. П. з провінціональних осередків. Сензацією були зізнання бувшого міністра, а теперішнього голови З. Л. Н. Ґ л о м б і н с ь к о г о. До нього зголосилися обв. Пенкославський, кс. Орачевський, Ґорчинський і ген. Врочинський. Тодішньому міністрові Ґломбінському вони закомунікували про істнування П. П. П., що має за завдання боротьбу з анархією. Пенкославський заявив тоді, що на випадок безсилля уряду П. П. П. виступить проти нього. Ґломбінський каже, що тоді були дуже важкі часи, що й донині не змінилися. Тоді кожному міністрові товаришили спеціяльні сторожі безпеченства, проти чого тодішні члени уряду протестували, але це їм нічо не помогло. Повстання орґанізації з такою метою, як її мало П. П. П. свідка цілком не здивувало, і то тим більше, що на чолі делеґації, яка його відвідувала, стояв ген. Врочинський, бувший міністер військових справ, якому Ґломбінський між иншим дає дуже гарне свідоцтво на розправі. Ген. Врочинський покинув армію наслідком того, що викрив багато надужить, немилих для дівиці.

Обв. П е н к о с л а в с ь к и й питає: Чи в. голова (презес) памятає, що казав мені тоді, що з огляду на недостачу згоди між урядовими партіями боротьба з анархією буде важка і прямо неможлива.

Д-р Ґ л о м б.: Того я не міг сказати. Говорив я мабуть про те, що нема сильної більшости, так як і тепер, якаб могла розпочати енерґійну акцію уздоровлення відносин.

Д-р. П е н к о с л.: Чи не пригадуєте собі мого питання про те, чи не требаб П. П. П. залеґалізувати, на що ви відповіли, що це непотрібне.

Ґ л о м б і н.: То неможливе, щоби я намовляв до конспірації. Ви взагалі не питали мене про леґалізацію.

Так як Ґломбінський відпекуються тепер усі від того, що говорили і що обіцяли законспірованому П. П. П.

С в і д к и п о с о л С т. Д о м б р о в с ь к и й і п о с о л Р о м о ц ь к и й не вносять до розправи нічого нового ні цікавого. Тільки останній з них бере в оборону ген. Врочинського та заявляє що цілу орґанізацію П. П. П. вважав за забаву з дитячої кімнати, що нічим нікому не загрожувала, але мала некорисний вплив на публичну опінію. Висказавши таку високу сентенцію про діточість цілої орґанізації та її орґанізаторів, „розумний" посол тим самим значно скріпив свою незвичайно прихильну опінію, що її видав перед хвилею на ген. Врочинського.

НОВИНКИ.

— **Здобутий північний бігун.** Мрія сміливих північних мандрівників здійснена. Американський летун поручник Бирд перший перелетів бігун, у 15 і пів годинній подорожі від Кінґсбей, вернувшись назад. Є ще голоси сумнівів, піддержані досвідом з колишньої подорожі д-ра Кука, якого передчасно проголошено переможцем. Крім цього Скандинавія є заздра, що Американець випередив її земляка, Амундсена, який саме в Кінґсбей приготовляється до лету на своїм „Норґе". Та слід пригадати, що мета Амундсена не перелет понад бігун, а поміри на самім бігуні. Перелет Бирда є перемогою сучасної техніки. Те, чого давніше не могли перебороти кораблі та сані, переборює нині добре сконструований літак. Найближчою єднаючою лінією між Америкою, Азією та Европою є нині воздушний шлях. Якщо вдасться в полярних країнах створити стацію пригожу для причалу літаків і для харчів, тоді можна буде туди створити великий торговельний шлях. Людська нога торкнулась бігуна вперше 17 літ тому. Цим першим сміливцем був також Американець, адмірал Пері. Бирд їздив у підбігунові країни вже кілька разів. Його головна лінія лету була та сама, що Амундсена. Від Кінґсбей до бігуна є 1200 кільометрів. Цей перелет є великанським спортовим рекордом, коли зважити атмосферичні умовини. Одначе нові трудноші ще перед ним, коли він хоче долетіти до мети, до Барров.

— **Комітет для вшанування 10-ліття смерти І. Франка** подає до загального відома, що наліпки на вікна вже можна набувати по 20 сот. за штуку у Львові в книгарні Н. Тов. ім. Шевченка, в книгарні УПТ., в Союзнім Базарі і в „Народній Торговлі". — Повітові і місцеві комітети можуть замовляти наліпки просто в Комітеті (Львів, Ринок 10 II. Т-во „Просвіта"). До всіх філій „Просвіти", складів „Народньої Торговлі", висилка вже відбувається. — З замовленнями спішити, щоби усталити висоту накладу.

— **Тринайцятка.** З нагоди утворення нового польського уряду, польська преса зробила мелянхолійний біляно дотеперішніх своїх урядів і обрахувала, що за 8 літ мала 13 кабінетів. Один кабінет тривав пересічно 210 днів. Усіх міністрів було 139. Найдовше тривав кабінет Владислава Грабського, реформатора польських фінансів. Найчастіше змінялись міністри у тому міністерстві, від якого стан фінансів найбільше залежить: у міністерстві торговлі та промислу.

— **Передісторичні памятки.** В селі Долішній Апші, Марм. жупи, виорали селяне кілька бронзових нараменників. Коли начато дальші розкопки, то знайдено не лише більше таких нараменників, але також останки урн і других передісторичних памяток. Знайдені предмети старається дістати для себе музей у Мукачеві.

— **Гостинність і нахабство.** У передучорашнім числі „Діла" подали ми за „Словом польським" новинку „Льояльний гр. кат. пробощ". Виявляється, що польський посол Долянович з панком Евстахевичом зайшли до о. Гаврилюка просто зі залізниці перед вічем, і наче бідні прочане прохали, щоби їх прийняти. Гостинний о. Гаврилюк, не зміркувавши, з якої політичної „парафії" ці панове, угостив їх. Гості наївшись, пішли на віче, а потім покваплились почванитись у „Слові Польскім", як то Українці приймають їх з вітвертими раменами. Отже своєю вілізливістю, рахуючи на чемність наших людей, збивають собі політичний капітал і удять рибу в каламутній воді!

— **Зїзд хорів на Підкарпатчині.** Як повідомляє ужгородська „Свобода", на 20. червня плянують в Ужгороді зїзд всіх хорів Підкарпатської України. Зїзд скликається з нагоди 5-тих роковин існування „Ужгородського руського національного хору". На цей день приготовляють випуск збірника, присвяченого історії пісні, ролі пісні у вихованні народу, орґанізації хорів, оглядові праці хорів на Підкарпатській Україні.

— **До орґанізації Центрального Театру Республики в Харкові.** Народній артист Лесь Курбас, якого запрошено до Харкова на головного керманича Центрального Театру Республики, сказав співробітникові „Вістей" про орґанізацію того-ж театру таке: Справа орґанізації Центрального Театру Республики назріла вже давно. Він потрібний для того, щоби стати зразком для всіх театрів України й впливати на їх роботу, а також, щоб утворити високу театральну культуру, що відповідалаб вимогам сучасности. Справа про орґанізацію такого театру вирішена НКО, вже остаточно й тепер приступлено до її реалізації. Основним ядром нового театру буде київський театр „Березіль", що його в слідуючому році переводять до Харкова й переформовують у Центральний Театр Республики. На директора театру запрошено відомого українського артиста І. Маряненка. Художньою частиною завідуватиме народній артист Л. Курбас. До складу постійної режисури запрошено видатних режисерів, а також режисерів „Березіля". Загалом режисерський склад буде дуже сильний і значний. Це потрібно також і для того, щоб обслужити і театр революційної сатири, що має утворитися в Харкові. Зберігаючи художню лінію театру „Березіль", до нового театру буде внесено деякі корективи длятого, щоби він міг стати справжнім огнищем цільної, глибокої театральної культури на Україні.

— **Плєнум Укрголовнауки.** В половині травня відбудеться в Харкові поширений плєнум Укрголовнауки. На плєнум будуть запрошені представники Союзної Головнауки і представники львівського наукового технічного Т-ва. Плєнум розгляне слідуючі питання: Пятилітний плян наукової зміни й українізацію наукових заведень України, плян роботи Укрголовнауки на 1926—27 р., стан науково-дослідних праць на Україні, запрошення закордонних високо кваліфікованих наукових робітників, наукові командировки за кордон и т. ин.

— **Нарада в справі художньої освіти на Україні.** У відділі Мистецтв відбулася нарада в справі художньої професійної освіти в УСРР. Нарада прийшла до висновку, що теперішня система художньої освіти не відповідає потребам художнього ринку, а тому визнала за потрібне змінити її. Вона, на думку наради, повинна з одного боку цілком орієнтуватися на потреби художнього ринку України, а з другого боку повинна підвищувати кваліфікацію тих, що закінчують художні ВУЗ-и.

— **Нова опера.** Композитор Золотарьов (проф. Одеського Муз. Інституту) пише українську оперу — „Гайдамаки" до тексту поеми Шевченка. Опера „Декабристи" цьогож композитора перекладається на українську мову. Обидві опери будуть готові до майбутнього оперового сезону.

— **З темної хроніки.** Громадяне Жовкви, головно жовніри, дивувалися від довшого часу, де пропадають доляри з листів, які вони одержують від своїх кревняків з Америки. Виявилося, що всі доляри переходять через контролю поштового возного Говалку, який одчиняв листи облекшуючи

ВІДГУКИ ДНЯ.

Самосуд.

(Замість рецензії на „Маскараду" II. серію „Вертепу наших днів").

Нераз мені приходилось заступати рецензента в справах, звязаних з інтересами „кліки", до якої і я належу.

Довго, предовго йшла дискусія над тим, чи писати рецензію на першу виставу лялькової ґротески „Маскарада". Вкінці зичливі, вибачливі і зідливі члени кліки вирішили, що найгострішу рецензію на себе я напишу сам.

Хоч така авторецензія багато має схожости з американським поєдинком, я — раз витягнувши чорну галку, хочу бути консеквентним і стріляти до себе, не кліпнувши оком.

Отже: Премієра „Маскаради" була не премієрою, а першою більшою пробою, яка випала так, як на те заслугувала... себто по словам одної панночки був „чистий кримінал". Фіґурки виходили і приходили, коли самі забажали, тексти погубилися, а рецитатори потратили голови, зовсім як „політик без голови", який припадково виніс на сцену проєкт на нагробник Франка.

Наша добра публика виповнила салю по береги і приготувала животи до сміху, Найбільше приготовані були всі ті, що виступали в першій серії, у „Вертепі наших днів". Нові жертви критикоманії поприходили також і я певний, що мали по кілька хусточок на сльози.

Тимчасом справа взяла зовсім инший оборот.

Весь час премієри публика сиділа спокійно і тихо, даючи нам, авторам, доказ своєї безграничної вирозумілости. Де-не-де тільки перебивав тишу здушений плач тих, які виступали у „Вертепі". Всі їх надії на сміх зі своїх приятелів — пропали, розвіялись...

Але час до часу вибухав на салі і реґіт. Це сміялися ті, які готувалися до плачу над собою, це раділи жертви критикоманії, бачучи, що „Маскарада" ні в десятій частині не говорить про них того, що можна би сказати і що викликувалоб сміх серед публики.

А коли вистава скінчилася, всі оплескували горячо, бо... вже була одинацята година.

Публика розходилася домів, балакаючи про погоду, спадок золотого і про цикльон на Суматрі. Рецитатори змішалися з ними, безпечні, що до себе, бо їх ніхто особисто не знав.

А автори?;..

Автори, дякуючи природі за темну ніч, поволіклись бічними вуличками до першого льокалю „боротьби з алькогольною проґібіцією", щоби там сак-так прийти до себе.

Але... як я часто в фейлєтонах згадую... всюди є своє „але".

Цілий вечір перед, серед і по „Маскараді" били громи, грали грози, небо мило сльози... Душі людей натягали страхом як ґубка водою. І тільки заздалегідь куплені білєти примусили їх вийти на вулицю і брести водами до салі Лисенка. Переполохані бурею, неспокійні за свої хати — не могли люде мати погідного настрою.

Другою причиною невдачі був маляр Ковжун. Він вималював таку прекрасну будку і дав нам такий ґеніяльний проєкт нагробника Франка, що всі звертали тільки на те увагу. (До речі кажучи проєкт нагробника не був зовсім ориґінальний.)

На кінці рецензії мушу подати ще одну і то — здається — найважнішу обставину, яка мала вплив на успіх премієри.

Все, що було в „Маскараді" нездале, написав я, а все що було добре, не написав Ле-ле.

Але він, взявши собі до серця „премієру", присів фалди і виставив „Маскараду" вдруге, не в пятницю, а в неділю і в иншій обстановці.

Та це не належить до нинішньої рецензії і тому обмежусь я тільки до кількa рядків. Цим разом уже було з чого сміятись, та... не було так дуже кому.

Ґалактіон Чіпка.

ред робітництва наростають з дня на день радикальніші настрої. Інтелігенція, навіть найбільше „патріотична“, втратила віру в можливість направи сучасного жалкого стану і все більше відвертаються від центра і правиці, а схиляються до суспільної лівиці. Ні одна з реклямованих „реформ“ (реформа валютова, реформа адміністрації, зрівноваження бюджету і т. и.) не вдалася — за винятком „реформ“, звернених проти непольських народів, які то „реформи“ по суті є ослабленням, а не зміцненням сучасної Польщі.

В таких умовах прихід до власти крайної реакції є просто непорозумінням, невідчуванням „духа часу“. Коли Вітос всетаки витягнув руки по владу і без труднощів взяв її, то тільки тому, що тав. польська демократія, репрезентована пепесівцями і радикально-селянськими партіями, виявляє собою сумну картину розвалу, ідеольоґічної колотнечі й арену боротьби мірнотних амбіцій. Не будемо пророчити дальшої поведінки цеї „демократії“, та за спиною Вітоса стоїть ризикантський грач Пілсудський, стоїть озброєний живловою ненавистю до „хлопського фільософа“ і жагучим баженням влади. Не виключене, що його дотеперішня стриманість переміниться в напружену активність, в невгаваючу боротьбу зі зблькованою центро-правицею, яку він віддавна має на пеньку.

В програмову „творчість“ нового уряду ніхто не вірить. Сумнівно, чи й він сам вірить у неї. Кожна з правительственних партій має на приміті свої власні інтереси. В першу чергу має їх Вітос. З огляду на недалекі вибори йому непорадно йти з крайною правицею. Здається він ухитрюється використати правицю тільки для зміни виборчої ординації по лінії інтересів куркулівського хлопства. Опісля він при допомозі ріжних штучок візьме розбрат з нею, доведе до розвязання сойму і стане до виборів. Одночасно не по нутру йому радикалізація селянського руху в Польщі, який він уважає своїм монополем. Бажаючи розправитись зі своїми противниками, Вітос захопив владу, щоби при допомозі адміністративно поліційної влади стероризувати своїх противників і „очистити“ собі грунт до виборів.

Новий уряд є під оглядом індивідуальностей досить блідий. Та всетаки є там три фігури, які вже глибоко записалися в збірній памяти українського народу. Крім Вітоса, творця „хлібоїдщини“ (via Бриль) в кабінеті стрічаємо ще дві маркантні фігури: проф. Ст. Грабський, відомий „реорганізатор“ і погромник українського шкільництва і автор „язикових законів“ для „кресів“ та сен. Степан Смульський (мін. внутр. справ), що вславився „береженням конституційних свобід“ на Волині й Поліссі.

Вже ці три чолові імена говорять про той „лагідний курс“, особливо у відношенні до непольських, а серед них головно у відношенні до територіяльних народів (Українців і Білорусинів), який буде провідною зорею нового кабінету.

А всетаки повстанням третього з черги кабінету Вітоса кріза сучасної Польщі не лише не припиниться, але ставши перманентною — ще поглибиться.

Перспективи ґенерального страйку в Анґлії.

Діяґноза Льойда Джорджа.

Завмерлий велитень. — Дисципліна і бадьорий настрій. — Роля престіжу. — Удар для промислу. — Вся надія в парляменті.

Кілька днів тому часописи передали звістку, що Льойд Джордж візьме на себе ролю посередника між урядом і страйкуючими робітниками. Звістка була переборщеною; Льойд Джордж написав статтю про вигляди ґенерального страйку і труднощі посередництва в ньому.

Він стверджує, що Англія є першою повоєнною жертвою генерального страйку. Це не диво, бо вона є країною професійних робітничих союзів. Ніде вони не є так добре зорганізовані як в Англії. На даний знак рух машин завмер. Англія відірвана від зовнішнього світа; ні поїзди, ні кораблі не йдуть. Ніхто не може виїхати на острів ні виїхати з нього. Єдина комунікація служить засобам поживи. „Нарід не має права працювати, але не повинен згинути з голоду. Відомі слова апостола Павла: „Хто не працює, не повинен їсти“, не мають у нас приноровлення“.

Англійці встаючи вранці з ліжок, протирають з дива очі. Темза пливе опустіла, мов за часів Юлія Цезара. За те на вулицях збільшений натовп від автомобілів, возів, наколесниць. Багато йде пішки. Але їх вид насуває думку, що підземельні залізниці, автобуси й инші засоби транспорту відучили людей від уживання ніг. Хто зна, чи генеральний страйк не дасть почину до конгресу для рятування англійської раси.

Страйк проминає у зразковій дисципліні. Сутички є вимками. Веселий настрій новости панує над усім. Нагадується бадьоре оживлення перших днів війни, заки прийшли перші звістки про вбитих і ранених. Загал не бере ще страйку поважно. Всі вірять у його хуткий кінець. Одначе деякі моменти вішують затяжну боротьбу. Перш усього: почування престіжу воюючих таборів. Коли в конфлікті грає ролю себелюбство, його важше поладнати, ніж коли боряться інтереси. Уряд заявив у своїм комунікаті, що почне нові мирні переговори з професійними союзами щойно тоді, коли вони дадуть наказ припинити страйк. Таке становище ускладнює справу і продовжує боротьбу. Провідники чотиромільйонової армії не можуть підривати свого престіжу в очах робітників.

Льойд Джордж не вірить у можливість страйколомства, у повстання частини робітників проти своїх проводирів. Робітники звикли до довгих страйків, мають довіря до своїх лідерів і живуть у світі власних ідей. Від війни почування солідарности робітників зросло. З цього: сумні перспективи для англійського промислу, який поволі приходив до передвоєнного здоровля. Страйк підриває його надовго. Він може трівати й довше як два тижні. Страйкуючих не можна взяти голодом, бо це значило би виголодити всю націю.

Справа в сліпій вулиці. Ніякий табор не хоче перший піти на уступки. Уряд Болдуїна має на своїх услугах усі засоби цілої нації, дві третині населення. Але страйкуючі мають за собою зорганізовані професійні союзи цілого світа. Якщо вся нація видержала би — уряд виграє. Хоча він не піде на уступки, імовірно неофіціяльні його представники стрібують найти компроміси. Весь ратунок у парляменті. Хоча кожний Англієць звичайно лає його, але в критичних моментах усі звертаються до нього, бо він є справжнім висловом волі народу. Коли уряд виявить своє безсилля, парлямент візьме справу в руки.

Корінь лиха в тім, що основна причина конфлікту донині нерозглянена. Ніхто не дав ясної відповіди, чи копальні є в силі оплачувати на майбутнє дорожшого робітника. Власники копалень кажуть, що працюють зі шкодою, робітники, що методи експльоатації перестарілі, недовільні. Майже 20 процент копалень працює непродуктивно. Отже здушення страйку не вирве коріня лиха; теперішній конфлікт є наслідком кризи англійського промислу, якої не розвязали.

До цього часу боротьба йде за заробітну плату; вона заплутується „симпатиками“ для страйку. Одначе провідники англійських професійних союзів не виявляють революційних намірів. Як довго оба табори збережуть дотеперішню рівновагу й англійську холоднокровність, до того часу є надія, що вони порозуміються.

По широкому світі.

Німецько-радянський договір є надалі предметом тривожних здогадів Польщі. Варшавська преса твердить, що оголошені пункти договору є лише фраґментом тайної політично-військової конвенції. СРСР. мав запевнити Німеччину, що не дасть Польщі ґарантії щодо її. кордонів.

Німецький уряд піддержує далі своє прохання ввійти до Ліги Націй. Бельгійський міністер зак. справ Вандервельде має стати посередником, щоби розсіяти сумніва французького уряду в звязку з новопідписаним німецько-французьким договором.

Боротьба за державний прапор між німецькими партіями продовжується далі. Президент Гінденбурґ має піддати форму компромісу: звернутись до уряду з внеском, щоби цей створив новий одноцільний прапор для всієї держави, складений зі сполуки кольорів чорно-червоно-золотого, емблєми держави і чорно-біло-червоного, емблєми торговлі. Компроміс має єднати ідеали нинішньої Німеччини та минулої, традиційної.

Памятайте, що всякі збірки на нагробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на щадничу книжечку ч. 7910.

Д-р Кость Левицький

ВИРАЗНА КАРТКА.

Перша автономічна дебата в палаті послів Державної Ради у Відні, в р. 1861.

(З оглядів і споминів.)

Перша сесія австрійської Державної Ради, за часів міністерства барона Шмерлінга, була замітна дебатою на тему устрою Австрії: шляхом централізації чи автономії країв. В цій дебаті зазначилися різкі ріжниці і розбіжні думки між Українцями і Поляками*).

З українського боку промовляв в палаті послів в дні 25. червня 1861 р. епископ о. д-р Спірідіон Литвинович, висловлюючи потребу докладного розмежування компетенції між Держ. Радою і краєвими соймами, — зокрема в справах шкільних. Він підніс був думку, щоби видати рамовий державний закон про шкільництво, який зовсім докладно означив би обсяг ділання краєвих соймів — в справах навчання, бо передбачував, що краєва автономія без докладного означення її круга ділання може розвинутися в ґеґемонію одного народу над другим („Ich wünsche nicht, dass die Autonomie sich als eine Hegemonie entwickle“). Свою промову закінчив епископ Литвинович словами: „Jedem das Seine, und Keinem ein Unrecht!“

Натомісць польські посли з Галичини заступали думку, щоби якнайбільше прав перенести на краєві сойми, бо — на їх думку — тільки ці установи є спосібні доцільно вирішувати всякі справи, що торкаються населення даного краю, а не центральний парлямент. Цю думку заступав також посол Шеменовський, з походження нашого (українського), але прихильник унії з Поляками. Він сказав в цій дебаті: „Ich bin ein Russine von Geburt und Ritus“... „Wir Russinen und Polen werden als Brüder zu Hause abmachen...“ Це був тип деяких тогочасних Русинів, що не визнавали самостійности нашої нації, признаючи одну націю польську.

Опісля, в дні 27. червня 1861 р. промовляв в палаті послів Державної Ради посол о. Антін Любич Могильницький. Його визначна промова була відповідю на атаки Поляків, що заперечували тоді самостійність нашої нації. Посол Могильницький назвав себе тоді „Русином“ („Russine“) та заявив, що в Галичині живе три мільйони Русинів („Russinen“), яких куріяльний стиль називає „Рутенцями“ („Ruthenen“). Він висказував, що руська мова („russinische Sprache“) уже перед 800 роками була вироблена: в письменстві, історії і правознавстві, — та опрокидував, начеб нашу мову винайдено аж в р. 1848... Опісля доказував він, що польські королі респектували наш руський нарід як окрему націю, та що Польща відтоді почала занепадати, коли у неї запанувала політика винародовлювання нашої нації, бо такої політики не годна Польща видержати...

В дальшім ході своєї промови заявив посол Могильницький, що наші посли не є централістами, та що їх програмою є, щоби у свобідній Австрії наш нарід як самостійна нація мав рівне право поруч инших славянських народів. Таким було змагання тодішніх Русинів галицької землі, такою була їх політична програма у відношенні Австрії й инших славянських народів.

Підтримуючи висновки і внески епископа Литвиновича, закінчив посол Могильницький свою промову таким цитатом: „Deprimunt nos barbari ad mare, repellit mare ad barbaros; inter hoc oriuntur duo genera funerum: aut jugulamur, aut mergimur“. („Тиснуть нас варвари до моря, — відбиває нас море до варварів: між цим повстають два роди небіщиків: або нас дусять, або потопаємо“).

Ось які були наші тодішні „централісти“ — як противники автономічних змагань галицьких Поляків.

Наших послів (політиків) того часу прозивали „централістами“ не тільки Поляки, за те, що вони у Німців шукали помочі, — але й молоді українофіли того часу, що не брали ще участи в політичному житті та у своїх розважуваннях покладали надії на порозуміння з Поляками і на автономно-краєві користи для нашого народу.

А з історичного огляду, коли розважується обєктивно минулу діяльність відносних осіб і знається вже те все, що опісля з цього вийшло, то зовсім інакше представляються ті почини наших діяльних політиків у практичній роботі. А звідсіль не в одному сливе виявляється важна наука для нашого сучасного покоління, що тих подій не бачило і про них не чуло, але їх знати повинно, вступаючи в крутіж громадського життя.

*) Пор. Stenographische Protokolle des Hauses der Abgeordneten des Reichsrates für die erste Session 1861—1862. Wien 1862.